

**PREŠTELI
SO NAS?
str. 2**

**MIRNA
KRAJINA
PA
MIRNI
LIDGÉ
str. 4-5**

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 22. avgusta 2002 ☼ Leto XII, št. 17

Szombathely, 18. avgust 2002

Hiša je simbol doma in družine

To misel je poudaril ravnatelj muzeja Savaria *Sándor Horváth* ob predaji slovenske hiše v muzeju na prostem v Szombathelyu, ter dodal, da upa, da bo hiša postala dom širše družine, slovenske skupnosti na Madžarskem.

Predaja slovenske hiše je bila povezana s srečanjem porabskih Slovencev iz vse države, ki so se ga v lepem številu udeležili. Zbralo se je kakih dvesto petdeset porabskih in »nekdanjih« porabskih Slovencev od Budimpešte do Mosonmagyaróvára, Kőcska, Bakonyszentlászló, Hahóta... in vrsto krajev bi lahko še naštevali. Zbrano množico je pozdravila *Marija Kozar*, etnologinja in predsednica Slovenskega kulturnega društva Avgust Pavel v Szombathelyu. Porabske organizacije so si za dan Slovencev izbrale 28. avgust, rojstni dan Avgusta Pavla. Vsako leto se okrog tega dneva organizira srečanje, ki je letos bilo povezano s predajo slovenske hiše, ki je najstarejši tip hiše v tem muzeju na prostem. Hiša se je postavila z denarno podporo Državne slovenske samouprave in Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu. *Igor Teršar*, direktor Javnega sklada za ljubiteljske kulturne dejavnosti, je v svojem pozdravu

povedal, da tudi v Sloveniji z zadovoljstvom spremljajo prizadevanja Slovencev na Madžarskem, da bi pridobili

več inštitucij in ustanov za ohranitev jezika in kulturne dediščine. Med temi je omenil Slovenski dom v Mo-

noštru, Radio Monošter in tudi novo pridobitev, slovensko hišo v skanznu. Novi veleposlanik v Budimpešti

Andrej Gerenčer je izpostavil predvsem odgovornost in nalogo družine pri ohranjanju in prenašanju materne slovenskega jezika, generalni konzul v Monoštru *Zlatko Muršec* pa je opozoril na nekatera še nerešena vprašanja, na kritični finančni položaj Radia Monošter ter prekategori-zacijo mejnih prehodov.

Srečanja se je udeležil tudi novi predsednik Urada za narodne in etnične manjšine na Madžarskem, *Antal Heizer*, ki je poudaril pomembnost bližnjih lokalnih in manjšinskih volitev. Opozoril je tudi na nevarnost, da nekateri nemanjšinci želijo izkoristiti prednosti, ki jih država daje manjšinskim samoupravam. Ker sedanja volilna zakonodaja tega ne more preprečiti, lahko to naredijo same manjšinske skupnosti, ki se imajo pravico odločiti, koga priznavajo za pripadnika lastne manjšine, in imajo pravico izločiti tiste, ki niso »njihovi«.

Na kocu proslave je slovensko hišo blagoslovil gornjeseniški župnik *Ferenc Merkli*, ki je povedal, da le vera, upanje in ljubezen lahko obdržijo hišo in tudi skupnost. (Več o srečanju v naši naslednji številki.)

Marijana Sukič

Prešteli so nas?

Centralni statistični urad Madžarske je konec julija objavil dva zvezka z nekaterimi podatki popisa prebivalcev leta 2001. Zvezek številka 4 vsebuje podatke o narodni (narodnostni) pripadnosti, zvezek številka 5 pa podatke o verski pripadnosti.

Na popisu prebivalstva, ki je potekal lani februarja, so anketarji postavili tudi štiri vprašanja o narodni pripadnosti, med temi sta bili dve vprašanji, ki sta bili prisotni tudi na prejšnjih popisih prebivalstva. Vprašanje o maternem jeziku so uvedli že leta 1880, vprašanje o narodni (narodnostni) pripadnosti pa leta 1941. Eno od novih vprašanj se je nanašalo na navezanost anketiranca na vrednote narodne kulture oziroma na tradicije. Drugo vprašanje je poizvedovalo po tem, ali uporablja anketiranec v družinskem ali prijateljskem krogu jezik manjšine. Čeprav so bili odgovori na ta štiri vprašanja prostovoljni, se je 94 - 95 odstotkov prebivalstva odzvalo na njih.

Prva in najvažnejša ugotovitev je, da se je od zadnjega popisa prebivalstva leta 1990 za tretjino dvignilo število pripadnikov manjšin. K trinajstim, v zakonu priznanih manjšinam, se prišteva 314 tisoč ljudi. Čeprav je število manjšincev znatno naraslo, sociologi trdijo, da je to le manj kot polovica manjšinskega prebivalstva. To dokazujejo sociološke raziskave. Za največjo etnično manjšino, za Rome, sociologi pravijo, da jih je na Madžarskem najmanj pol milijona. Na popisu prebivalstva se je priznalo za Rome 190 tisoč državljanov, med njimi le kakih 50 tisoč govori romščino kot materinščino. Po številu pripadnikov Romom sledijo Nemci, njih je 62 tisoč.

Pri nemški manjšini je zanimivo, da se za Nemce priznava skoraj dvakrat več ljudi, kot je tistih, ki imajo nemški jezik za svojo materinščino. Veliko je razhajanje med tistimi z nemškim maternim jezikom (33 tisoč) in tistimi, ki uporabljajo nemški jezik kot sredstvo sporazumevanja v družinskem in prijateljskem krogu (53 tisoč). Za Slovake (17692) in Hrvate (15620) se je priznalo skoraj enako število ljudi. Romunov je na Madžarskem 7995, Srbov pa 3816. Med t. i. novimi manjšinami je največ Ukrajincev (5070), najmanj pa Armenecv (620).

Poljakov je 2962, Grkov 2509, Bolgarov 1358, Rusinov pa 1098.

Tudi za Slovence na Madžarskem velja, da se je njihovo število dvignilo za več kot tretjino. Leta 1990 se je za Slovence priznalo 1930 ljudi, leta 2001 je bilo to število 3040. Manjše je razhajanje glede maternega jezika. Pred desetimi leti je imelo slovenščino za svoj materni jezik 2627 državljanov, lani je bilo na Madžarskem 3187 ljudi s slovenskim maternim jezikom. Še večje je število tistih, ki so navezani na vrednote slovenske kulture in tradicije. Teh je 3442.

Zanimiva je lahko ugotovitev, da se pri večini ostalih manjšin več ljudi priznava za pripadnika določene manjšine, kot je tistih, katerih materni jezik je jezik manjšine. Le pri treh manjšinah (Slovencih, Rusinih, Romu-

nih) je obratno. Iz tega bi lahko sklepali, da se pri nekaterih manjšinah pripadniki zaradi travm v preteklosti še zmeraj bojijo priznati svojo pripadnost, medtem se pa ne odpovejo maternemu jeziku. Lahko bi pa sklepali tudi to, da je pri ostalih manjšinah jezikovna asimilacija še večja kot

pri teh treh. Število pripadnikov je padlo le pri Romunih. Gre za znaten padec (pribl. 25 odstotkov), razkrivanje vzrokov še čaka strokovnjake.

Zanimiva je lahko tudi primerjava med številkami na podlagi ocene manjšinskih organizacij in dejanskimi podatki popisa prebivalcev. Pri nekaterih manjšinah so namreč ogromne razlike. (Ocene manjšinskih organizacij sem našla v vladnem poročilu iz leta 1999.)

Nemške manjšinske organizacije ocenjujejo, da živi na Madžarskem kakih 200-220 tisoč Nemcev. Po podatkih popisa pa 62 tisoč (31%), slovaške organizacije ocenjujejo, da je Slovakov od 100 do 110 tisoč, po popisu jih je 17 tisoč (16%). Hrvatov naj bi bilo 80-90 tisoč, za Hrvate se je izreklo 15600 (17%). Po oceni romunskih

manjšinskih organizacij je Romunov 25 tisoč, po podatkih popisa 8000 (31%). Najbolj se ujemata številki pri Srbih in Slovencih. Srbske organizacije ocenjujejo, da je prebivalstva srbskega porekla na Madžarskem 5 tisoč, na popisu se je izreklo za Srbe 3816 (76%).

Porabske organizacije so mnenja, da je Slovencev po vsej državi kakih 5 tisoč, po popisu nas je 3040 (60%). Zanimiva je tudi naseljena slika Slovencev na Madžarskem. Po podatkih ljudskega štetja ni nobene županije, v kateri ne bi živel vsaj en Slovenec. Največ nas je seveda na zahodnem Prekodonavju/Nyugat-Dunántúl (1822), sledi srednja

Madžarska z Budimpešto/Közép-Magyarország (552), potem južni del Alfölda/Dél-Alföld (222). Na osrednjem delu Prekodonavja/Közép-Dunántúl je nas 134, na južnem delu Prekodonavja/Dél-Dunántúl pa 117. Še manj Slovencev živi na severni Madžarski/Észak-Magyarország (104), najmanj pa na severnem delu Alfölda/Észak-Alföld (89).

V precej debeli knjigi seveda najdemo našete vse kraje, v katerih živijo Slovenci na Madžarskem. O tem, kakšna je sestava prebivalstva v porabskih vaseh in v Monoštru, več v naši naslednji številki.

Marijana Sukič

Nekatere pobude dišijo po etnobiznisu

Do zakonitega roka, 20. julija, je prejela Državna volilna komisija skoraj dva tisoč pobud za ustanovitev manjšinskih samouprav. To je približno za tretjino več, kot jih je delovalo v tem volilnem obdobju. V škodo nekaterim manjšinam se je že pred štirimi leti dogajalo, da so v njihove manjšinske samouprave kandidirale osebe, ki niso pripadniki njihove manjšine. Ker na podlagi madžarskega volilnega zakona manjšinske kandidate volijo vsi volivci, se lahko zgodi, da zmaga kandidat, ki ni pripadnik manjšine, za katero je kandidiral.

Pred štirimi leti je ta pojav povzročil največ problemov romunski manjšini, kajti v njihove samouprave je kandidiralo veliko Romov. Ti so namreč mislili, če kandidirajo kot Romuni, imajo več možnosti, da ustanovijo manjšinsko samoupravo ter pridejo do podpore, ki jo država daje za ohranitev manjšinske kulture in jezika. Stvar je šla tako daleč, da so Romuni le s težavo izvolili svojo državno samoupravo tako, da so izključili nepravne Romune.

Tudi zdaj se kažejo podobni znaki. Predsednik državne romunske samouprave je izjavil, da je med 48 pobudami le pri 30 gotovo, da za njimi stojijo res pripadniki romunske manjšine. Pri ostalih primerih domnevajo, da so pobude dali spet Romi ali Madžari, ki so se preselili iz Romunije.

V manjši meri, toda podobne pojave je opaziti tudi pri nekaterih drugih manjšinah. Varuh manjšinskih pravic je predlagal preiskavo v tistih primerih, kjer - po podatkih zadnjega štetja prebivalstva - ne živi nobeden pripadnik določene manjšine, pobudo za ustanovitev manjšinske samouprave so pa vseeno posredovali Državni volilni komisiji.

M.S.

Budimpeštansko društvo na Gorenjskem

Slovensko društvo v Budimpešti je letos že od tretjini organiziralo paut v matično Slovenijo. Šli smo na prauško na Brezje in smo si poglednili lepo Gorenjsko. Šli smo na tri dni, ka je Gorenjska daleč od Budimpešte. Kakši šeststau kilometarav

ce. Tau je vretina Save. Vó iz brga, iz skale teče na dva rasa. Težko, dapa vredno je bilau gora titi, ka takšo lepauto redko vidi človek. Od tec smo šli na plamino Vogel z žičnico (drótkótálpálya), tau nam je tanapravila gosa veleposlanica. Bili smo

Pauleg pa stoji cerkvica sv. Janeza. Poslovlili smo se od gospe veleposlanice in gospoda Močivnika. Zahvalili smo se njima za pomauč, trno dobro nam je spadnilo, da se gospa veleposlanica šče itak briga za nas. Šli smo nazaj na Bled, pelali smo se prejk lejpi vasnic pa Starih Fužin, gde so v Sloveniji in da svejta najprvin železo tupili. Zadvček smo si poglednili Vintgar, tau je soteska (szoros), prejk stere teče, dere voda Radovna. Slap (vízesés) vintgarski »Sum« je 13 metrov viski. Pri slapu Savice je vekši slap 93 metrov viski.

Bili smo na blejskom gradi tó. Od tec je najlepši razgled na jezero pa otok, gde stoji cerkev. Gda smo prišli dola z grada, so ranč zvonili v cerkvi sv. Martina, začnla se je večerna sveta meša. Je

Naša skupina pri Vintgarju.

smo se vozili, dočas smo 26. juliúša kaulek pete vóre prišli na Bled. Pri Vranskem smo se obrnauili na pravo in prek brgav pa dolin, prek varaša Kamnik smo prišli do Brnika, gde je ljubljansko letališče (repulótér). Po tej šče Kranj pa smo končno prišli na Bled, gde smo spali v dijaškem daumi srednje gostinske šaule. Duga paut je bila ali nišče se nej taužo, ka smo se vozili skauz spoj lejpi krajov. Večer smo se šetali in občudovali Bled, jezero (tó), grad, steri je lepau vóosveljeni. Bled je tak lejpi, ka jej nam pravijo, ka je biser (gyöngyszem) Slovenije.

V soboto zazranka sta prišla gospaud Bela Sever pa njegva žena. Onadva sta naša stara znanca iz Ljubljane, poznamo se pa iz Murske Sobote. Srečali smo se z gospo Marijo Koman, ona je ravnateljica srednje šaule iz Radovljice. V njinom dijaškem daumi smo spali. Po tej smo se napautili v Bohinj, gde sta nas že čakala bivša veleposlanica v Budimpešti gospa Ida Močivnik in njen mauž, gospaud Ratko. Pozdravili smo se in veselili, ka se pa vidimo. Vküper smo šli visko na brejk k slapi (vízesés) Savi-

Marijin oltar na Brezji.

1500 metrov visko. Škoda, ka je Triglav, najbola viski brejv v Sloveniji, bijo v megli. (Vidli smo ga pa v nedelo, gda smo se z Brezja pelali nazaj na Bled.) Na Vogli je samo 8 fokov (stopinj) bilau, kak v zimi. Z Vogla smo doli gledali na Bohinjsko jezero. Tam, gde Sava notri v jezero priteče, je voda žunto-zelena, potistim je črno-siva, gde vó iz jezera teče, je pa žunto-zelena. Na črno-sivom jezeri so plavale bejle jadrnice (vitorlás). Trno lepau je bilau videti.

že kmica bila, gda se šče tej edni z gondolov pelali prejk na otok, ka bi pozvonili, naj bi se njim tisto, ka si želijo, spunilo. V nedelo rano smo se napautili v Vrbo, rojstno ves najvejšoga slovenskoga pesnika Franceta Prešerna. Iža, gde se je rodijo, je muzej, dapa nej smo mogli notri, ka go obnavljajo. Bili smo pa v cerkvi sv. Marka, o steroj pesnik piše v soneti O, Vrba.

Iz Vrbe smo se napotili na Brezje, v najvejši romarski

Nika je spoj nej vreda

Etognauk so novine pisale, radio je gučo den do dneva, ka prej na Vogrskom tisti pavri, ki grauzdej pauvajo pa vino delajo, dosta tau gezer litrov vina majo v bečkej, nej so ga mogli odati. Spoj pa zatok nej, ka so prej drugi rosagi, kama so tau vino pred tejm vozili, odavali, napunjeni, ne vzejmo več gor našo vino. Pa te je nej daleč trgatev, pride nauvo vino, posade nede telko, kam bi tau vino leko z merom nut spraji.

Gvušno ka ge nika ne vejim od toga, kak se trži pa kak tau dé. Likí edno vejim. Če človek po rosagi odi pa stauipi v krčmau, prosí vino, tu pa tam takšo dobi, ka če bi človeka nej sram bilau, bi ga včas nazaj poslo. Pa če stoj se tak malo razmej k vini, včasín vónajde, ka je tau „grdo“ naredjeno vino. Kvas, cuker pa ka ge vejim eske ka vkúp mejšajo, ka je tak strašno. Tau je tú istina, ka je kaj takšoga nevarno na človekovo zdravje. Pa te velki „klump“ ranč ne dobiš fal. Ge pa ja ne vójem, ka bi tau dobro, pravo vogrsko vino, ka ga pošteni ljudje pauvajo, dragše odavali kak tau strašno prevleko. Pa bivsakši dobro zopodo. Ovi bi leko odali svojo pravo vino, ljudje bi zdravo pijačo pili, pa bi nej mérali za takšoga volo. Ka buma se mi je túj v Porabji eden župan taužo, ka v vesi je že dosta ljudi – spoj pa steri prejk mere pijejo – mrlau za takše kvalitete volo. Pa kak moja kratka ženska pamet pravi, k tomi bi nej trbelo drugo, sigurno doj zapovedati takše prevleke odavati, pa po celjom rosagi raztalati tisto vino, s sterim ne vejo, ka delati.

Od toga mi je tau napamet prišlo, ka gda sam mala bila, so mi moj dejdeček etak pripovedjali: »Ja, buma moja dejte! Tak so delali v Braziliji, ka so gezer pa gezer ton kafeja v morje obračali. Nej se njim je spláčalo odavati, nej so telko dobili za sirauvi kafej, kelko stroškov so za pavg gor ponticali.« Ge sam mala bila pa se mi je tau spoj nerodno vidlo. Vej pa doma pri staula sam takšoga za víje dobila, ka se mi je glava ta pa nazaj obračala, če sam eden falajček krjuja pod sto líčila pa sam ga včasín nej gorvzela. Pa te? Ka pa te baude z vogrskim vinom? Ta do ga lejvali ali do grauzdej vorezali? Nej nam trbej daleč titi. V sosedni državaj so te problem rejšili. Samo gledajmo Slovenijo. Kama koli deš, piješ leko rejsan dobro vino, eske v mali vasnicaj, v Martinji, v Gradi, pri pavraj ali gdekoli. Pa je tau vino iz grauzdja. Tak kak eden pregovor pravi, ka prej iz grauzdja tú leko vino napravi.

Pravim, ka sam ge samo edna kratke pameti ženska, stera nej strokovnjak za vrdenje. Depa telko zatok dobro vejim, ka je túj nika spoj nej vreda. Red bi trbelo napraviti. Samo sto? Tačas pa naj pijemo tau prevleko? Ge gvušno, ka nej. Ge eske malo škem živeti.

I.B.

ka v Sloveniji. Tú je bazilika »Marija Pomagaj«. Zvaun je zvau k meši, lústvo se je skurok nej pretrgalo, telko prauškarov je bilau. Mi smo bili pri vólki meši, po meši vsi vórnické dejo (največ jí dé po kolenaj) pred Marijin oltar. Na konci smo molili in se spominali na naše pokojne člane, na Ano Kozar in dr. Jožefa Eignerja, steri nam spoj falijo. Od Brezja smo se poslovlili z molitvijo sv. Patrika, stera se na konci etak glasi: »Vodi, Marija, po pravi nas poti, da nas nobena skušnjava ne zmoti...« Po obedu smo se odpelali v Kranj, gde so nas čakali člani moškoga pevskoga zbora Maj, steri so bili pri nas v Budimpešti, gda smo leta 2000 svetili 200-letnico rojstva Franceta Prešerna. Gda smo staučili z busa, so nam

zapopejali dve pesmi. Pokazali so nam stari tau varaša, Prešernov gaj, gde je pokopan najvejši slovenski pesnik.

V tej trej dnevaj smo telko lejpoga vidli in doživeli, da smo se težko poslovlili od lejpe Gorenjske.

Najlepše se zavalimo vsakšomi, sto nam je pomagajo pri organizaciji te poti. Veleposlanici Idi Močivnik, gda ešče itak misli na nas in nam pomaga, g. Severju, da nam je v takšom lejpom kraji spravou prenočišče pa z nami bijo cejlo soboto. Zavalimo se Ministrstvi za kulturo v Ljubljani in Ministrstvi za kulturno dediščino v Budimpešti za denarno pomauč.

Besedilo in posnetka:
Irena Pavlič
predsednica društva

OD SLOVENIJE...

Pravosodni minister padel s kolesom

Zdravniški konzilij ljubljanskega kliničnega centra je v zvezi z zdravstvenim stanjem pravosodnega ministra Ivana Bizjaka, ki se je poškodoval pri padcu s kolesa, sporočil, da so njegove življenjske funkcije stabilne, zaradi nekaterih resnih poškodb pa so se odločili, da so ga obdržali v intenzivni negi. Minister, ki je kolesaril na Jelovici, je pri padcu dobil poškodbe obraza in obraznih kosti. Te so zdravniki po opravljenih preiskavah ustrezno oskrbeli.

Romi v občinske svete

Kljub temu, da se je iztekel zakonski rok za uskladitev občinskih statutov z novelo zakona o lokalni samoupravi, s čimer se bo tudi dejansko omogočila izvedba volitev predstavnikov romske skupnosti v občinske svete, v sedmih slovenskih občinah do sedaj še niso sprejeli ustreznih sprememb statutov. V primeru, da tega ne naredijo do 2. septembra, ko začnejo teči volilna opravila za letošnje volitve občinskih svetnikov in županov, bo notranje ministrstvo vladi predlagalo, da pred ustavnim sodiščem zahteva začetek postopka za oceno skladnosti statuta občine z ustavo in zakonom.

Vnebovzetje

Na cerkveni praznik Marijinega vnebovzetja, 15. avgust, je bil v Sloveniji dela prost dan. Po slovenskih cerkvah so potekala slovesna bogoslužja. Tako je na Brezjah, največjem slovenskem romarskem svetišču, somaševanje ob obletnici posvetitve slovenskega naroda Mariji, vodil ljubljanski nadškof in metropolit Franc Rode. Mariborski škof Franc Kramberger je maševal v župnijski in romarski cerkvi sv. Marije na Ptujski gori, koprski škof Metod Pirih pa na največji primorski božji poti Sveti gori pri Gorici.

Andovčani

Vse bola dam valati, ka so Andovčani nika posebnoga med Porabci. Nej zatok, ka ji je kuman za eno prgiško valaun pa vsiki vsikšoga dobro pozna. Zatok tō nej, ka se v tauj maloj vesi takše čudne storije godijo, kakšne nam piše naš sodelavec Karči Holec, steri je andovski župan tō. Liki bole zatok, ka v Porabji vejndrik nejga eš-

Tak je bilau tau 11. avgustuša na vaškom dnevi tō, gda so blagoslovili nauvi križ, steroga je ves dala postaviti pri pauti, stera vodi prauti Farkašovec. Do podneva se je tak dež lejvo, ka so ništerni tak mislili, ka nika nede, sploj pa zatok, ka so organizatorji vse programe mislili v enej meti. Dapa zatok so se oni tō nej zavūpali vremen,

Kaplan Tibor Tóth je z veseljem prišo nazaj k vernikom v Andovce.

Pri meši je lepau vkūprišlo lūstvo.

ke edne vesi, gde lūstvo tak vkūper segne, če kaj trbej delati, enoma drugoma pomagati. Takšni so kak edna vólka familija, zgodi se, ka se malo kaj korijo, dapa gda trbej za delo prijeti, te se vōpokažejo.

Pa vejndrik nejga eške ene vesi, kama tak radi nazaj ojdijo tisti, steri so se tū narodili, usoda (sors) nji je pa daleč odpelala od Andovec. Tak se leko zgodi, ka gda majo vsikšo leto svoj veški den, se trikrat, štirikrat telko lidi zbere, kak ma ves lūstva.

znautra v iži (pravijo ji nyúl-ház, ka je zadruga inda svejta zavce mejla notri) so tō pripravili prostor. Okinčali so ga z borojcov pa raužami, stere so po travnikaj nabrali. Če že cerkve nemajo, so si pripravili prilični prostor za sveto mešo, stero je služo kaplan Tibor Tóth, steroga so za tau priliko vōrnicke nazaj pozvali. Tibor Tóth je emo meše v števanovski fari (sem slišijo Andovčani tō) od tistoga mau, ka je tak naglo mrau števanovski župnik Štefan Tóth. Gospauda kaplana so vōrnicke v

Mirna krajina

Števanovci, Andovci pa na Verici-Ritkarovci trno radi meli. Zdaj že razmej, zakoj. Gospaud monoštrski kaplan so se v enom leti telko navčili našo slovensko rejč, ka so en tau meše v tau rejči držali, pri blagoslavlanji križa so trno skrb meli na tau, naj molitve baudejo v domanjoj rejči. Če bi je gospaud pūšpek nej vkraj djali, leko ka bi za par lejti oni bole vrlji pa vōrni Slovenec gratali, kak so ništerni naši Slovenci? Vernike v števanovskoj fari je trno bantivalo (prizadelo), ka so kaplan

gde se verniki leko stavijo pa molijo, je zar v ednom kauti Branko Časar, kūjarski mojster iz Murske Sobote, pripravlo vsefele dobraute. (Če ga je pa dež prisilo, ka se je pod strejo spakivo.) Že med mešov so takše dobre sage ojdle, je tak dišalo, ka so se nam sline cedile. Najraj bi že koštavali svinjško ribico s sújimi slivami, piščančje prsi v breskovi omaki pa vse drugo dobro jesti, dapa na tau smo eške malo čakali.

Kak je Branko Časar, steri je lani bijo najbalkūši kūjar v Sloveniji, prišo v Andovce? Tak ka familija Časar, po domanje Kovačini iz Andovec, majo puno zlate prejk meje v Čepincaj, Markovcaj. Med tejm je Branko Časar tō, steroga se je nej vnauzalo v ednom malom kauti tašo dobro jesti skūjati, ka bi si eške najbolje prebrani gostje v najbalkūšom hoteli prste polizali. Ena duga Kovačina žlata je pa pomagala najti dobroga muzi-

Nauvi križ stoji pod Kovačinim ramom.

Tibor Tóth tak naglo mogli oditi v drugo farno, zatok so pisali pismo pa prošno pūšpeki v Somboteli, če bi je dun leko nazaj dali v Števanovce. Pismo na pūšpekijo (škofijo) je poslala Zveza Slovencev na Madžarskem tō, dapa nikšoga odgovora so nej dobili. Božji mlini pomalek melejo?!

Dapa pojmo nazaj v Andovce k meši! Nigdar bi nej mislila, ka si v ednoj sobi, dvorani tak lepau najdeta mesto hrana za dušo pa hrana za tejljo. Med tejm, ka je gospaud kaplan naprej pri stauili, steri je služo za oltar, pridigo emo o tem, kak je lejvo činenje, če se kakša v spaumni pa postavi križ,

kanta, steri je takšo razpoloženje (hangulat) napravo, ka so Djürvina teticca tak djufkali (vriskali), kak če bi dvajsti lejti stari bili. Dapa tau je že prauti večeri bilau. Muzikant Franc Horvat zdaj živi v Ljubljani, rojeni pa je v Markovcaj. Po meši smo najprva šli do na nauvo postavljenoga križa. Andovski župan je na tau tō skrb emo, naj starejšim nej trbej pejški titi, zatok je pristólo bus, steri je lūstvo pelo do križa. Pravijo, ka dobro delo samau sebe (h)vali. Tau je istina, dapa (h)vali mojstra tō. Te mojster je pa nej drugi bijo kak Zoli Dončec, po domanje Djürvin Zoli. Kakšno formo, kakšno

pa mirni lidgé

podoba pa najma te križ, sta si največ glavau trla župan pa njegva žena. Par kednav nazaj sam si ne mogla zmisli, zakoj »naš« Karči telko obrača slovenske katoliške novine, Ognjišče. Misli sam, ka je trno pobožen grato... Dapa potistim je vovovado, ka kejepe išče s križi, ka ne vej, kakšen naj bi bijo nauvi andovski križ. Predsednika Slovenske zveze je tō proso, če de kaj po Sloveniji ojdjo pa de vido lejpe križe, naj ma kejepe naredi. Eške zdaj ma na svojom stauli v uredništvu en kŭp fotografij. Dosti iskanja, gledanja pa dosti kejpov je pomagalo, ka je nauvi križ rejsan priličen. Kaulak njega so vred vzeli travnik (pri tem so njim eške tisti Peštarge tō pomagali, steri zdaj že več lejt ojdijo vleta v Andovce), so napravili iz lesa grajko, prejk šanca pa leseni

prauto granici, ka se nin obrne. Vse je že bilau opravlenu, lŭstvo se je en čas že pogučavalo, busa pa nejga nazaj. Trbej titi ga poglednit. Ja, moj Baug, autobus je vezno. Dapa zavolo toga zatok nišče nej čemeran bijo, nej preklinjo, nej se korijo. Moški, lepau zravnjeni, so

no obračali kalek bograča. Veričani so se že prej prvi den pripravlali pa poglednili v kŭjarski knjigaj, kakše fele začimbe trbej v bogračgulaž. Žena predsednika Slovenske zveze je mozej eške fōrtok pripravila, nej ka bi se vkŭpnamazo. Najbola pomalek so se domanji vcŭj-

njevalci, kŭjari Mülli iz Monoštra, se je pa najbole ranč andovski gulaž vido. Na konci smo se zguncčali, ka so vsi gulaži dobri, najbaugše so pa tisti zopodli, steri so je pogeli.

V dvorani so pa že večerjali, eni so jeli bograč, drugi pōrkōlt, na vsakšom stauli so pa bile Brankotove dobraute tō. Pa domanjjo pecivo, pokaraj, steroza so flajnsne andovske ženske spekle. Druga pelda, ka vse se leko v Andovcaj zgodi. Med večerjov gnauk samo prileiti nekak pa pravi, ka se Kovačina krava kotit pripravla. Nej bilau rabuke, nej bila kriča, par moškov je stanilo pa je odšlau k Kovačini. Nej trbello dugo čakati, pa smo že vedli, ka so Kovačini – pa z njimi vred ta mala ves – bogatejši gratali z enim bikecom. Moški so nazaj prišli,

Števanovskim pevkam je Franc Horvat tō pomago.

Vsigdar nasmejani Branko Časar.

Pri andovskom bograču je več kŭjarov pa kŭjarc bilau.

maust, kak se šika. Gda se je blagoslovitev križa končala, so nas z busom pelali na brejg, gde se je postavila ena vitrina, kak ena mala izica. Tū je vōpostavlena lončena posauda, stero dela verički lončar Karel Dončec. Karči bači so se rodili v Andovcaj, zatok so Andovčani ponosni (bŭszkék) nanji. Trno so je čakali, ka bi na tau priliko prišli v svojo rojstno ves, dapa nej ji je bilau.

Prva pelda, ka vse se leko v Andovcaj zgodi. Med tem časom, ka je kaplan blagoslovo tau vitrino, je bus odpelo

šli, ka ga vōpotisnejo. Gda so vidli, ka nede šlau, je od sausedne iže traktor prišo, pa ga je vōpotegnno. Med tem časom smo ništerni pejški šli nazaj v ves. Tisti, steri so srečo meli kak Laci Holec, so lejpe mlade grbanje najšli pri pauti. Ništerni so je steli notra v bograč zrezati, dapa Laci je grbanje lepau sčisto pa tadau peštarskim deklčinam, stero so se njim bole radŭvale, kak če bi najbaušo čokolado dobile.

Rejsan, bograč! Že od dvej vōre mau so se tisti, steri so se podali za tau, ka vōsprobajo, kak znajo kŭjati, flajns-

spravlali. Ogenj se njim je nikak nej sto vužgati. Nekak je brz domau skočo, prineso vrecko smolakov pa je včasins gorelo. Kaulek sedme vōre so vsi bograču gotovi bili. »kŭjarji« so samo čakali, naj pride Branko Časar pa povej, steri je najbaukši. Dočas je Branko koštavo, je takša tihōča bila, ka se je sapā čŭla. Brankoni se je najbole vido bograč Veričancov, glavni kŭjar je bijo gospaud Ružič. Kak je pravo, najbole zatok, ka so nŭcali dosti začimb (fŭszer). Drugo mesto je dobila Hirnōkova držina, tretji so gratali Andovčani. Drugomi oce-

pa kak če bi se nika nej zgodilo, so se na bali veselili, kak dugo so vōzdržali. Andovčanom najbola zavidam (irigylem ōket) zavolo njine mirne nature. Pri njij kakoli se zgodi, nigdar se ne sekirajo, nejga kričanja, nej nerveze (idegesség.) Leko, ka lejpa, mirna krajina naredi tau, ka so lidgé ranč takšni? Vkŭpdržijo pa se poštujejo. Leko, ka je tau vpamet vzeu tisti Peštar tō, steri je tak pravo, ka so Andovci prauto Pešti pravi raj (menyország).

M. Sukič
Posnetki: K. Holec

... DO MADŽARSKE

Prireditve ob 20. avgustu

Mestni kulturni center v Monoštru je pripravil bogat program ob državnem prazniku, 20. avgustu.

- 17. avgusta so v avli gledališke dvorane odprli razstavo slikarja in restavtorja Antala Marosfalvija.

- 17. in 18. avgusta so priredili festival »Dobrega sosetstva«, na katerem so nastopile madžarske, slovenske in nemške skupine. Izmed porabskih skupin so nastopile ljudske pevke iz Monoštra in Števanovcev, harmonikar Laci Korpič in ženski kvartet iz Monoštra. Iz Slovenije so na prireditvi gostovali folkloristi iz Bogojine. Zvečer so program popestrile folklorne skupine, ki so gostovale na Madžarskem v okviru sarvrskega mednarodnega folklornege festivala. Skupine, ki so tokrat nastopile v Monoštru, so prišle iz Izraela, Poljske in Nemčije.

- 19. avgust je bil namenjen mladini, v kulturnem domu so priredili ples, na katerem sta igrala ansambla Albatros in Jambo.

Na sam praznik, 20. avgusta, se je program začel ob 9. uri sveto mašo v katoliški cerkvi. Slovesnost ob prazniku so priredili ob 10. uri v gledališki dvorani. Popoldne so občane čakali v kulturnem domu, kjer jih je zabavala mestna godba na pihala in mažoretke. Zvečer je nastopil Musical studio iz Pape.

Več nezaposlenih kot pred enim mesecem

Število vseh registriranih nezaposlenih je bilo na koncu julija 334.400, to je sicer za 28.500 manj kot pred enim letom, toda za 5.900 več kot pred enim mesecem. Po podatkih Zavoda za zaposlovanje je število nezaposlenih naraslo zaradi tega, ker je julij mesec, ko po končani srednji šoli ali univerzi veliko mladih išče prvo zaposlitev.

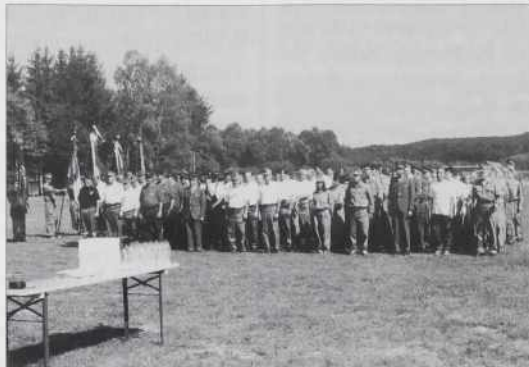
II. srečanje in tekmovanje porabskih gasilskih društev

Od lanjskoga leta mau je Porabje bogatejšo z ednov prreditvijov. Lani je v Sakalauvci poveljnik gasilskoga društva Imre Makoš dau eno po biudo porabskim gasilcom, da bi vsakšo leto meli srečanje v kakšoj porabskoj vesi, kama

steli na Gorenjom Seniki priditi prejk meje, tau se pa kak je znano - ne da. Etak so mogli krauziti. Tau nas je tu mautilo, ka je navzauci bilau 14 predstavnikov ekip, depa nej telko ekip. Nistarni so samo predstavnike poslali za

predpisih, ka je bole komplirano. Po mednarodnih predpisih pri nas samo Sakalauvci znajo delati. Veselilo nas je, da so sausedje iz Slovenije, Cepinčari pa tuj bili, vej pa pred ednim kednom smo se najšli na športnom srečanju pri nas. Med gasilci je bilau dosta pajdašov, tak vóvidi, ka sto je v ednoj vesi aktiven, tisti je aktiven pri športi pa pri gasilcaj tó.

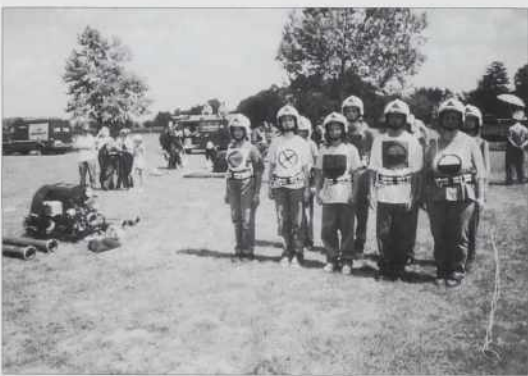
Poštenje je dau prireditvi Aleksander Abraham, župan iz Šalovec, Vendel Gašpar, svetnik šalovske občine, pa med gasilci smo leko pozdravili Zvonka Lainščka tu, predsednika športnega društva v Čepinci. Čepinsko ekipo je vodo Jože Kalamar. Iz Avstrije so prišli iz Maudinec pa iz Gritscha. Bonisdorf pa

bi pozvali gasilce iz Slovenije pa Avstrije tó. Tau srečanje pa naj ne baude samo srečanje, liki trdo tekmovanje (verseny) tu. Urjenje (gyakorlás) gasilcem nigdar nej na kvar. Naši gasilci se od pajdašov iz Slovenije pa Avstrije dosta leko navčijo. Oni so naprej od nas tak v opremi (felszerelés), kak pa v praksi.

Že je v Sakalauvci tak bilau, ka se je za tau prireditev vzela slovenska manjšinska samouprava. Tau je pa znamenovalo, ka so oni finančno pa ovak tó pomagali gasilcom. Tam so si udeleženci oblúbili, ka do tau lejpo šego, tau prireditev, vsakšo leto ponavljali pa vsakšo leto v drugoj porabskoj vasnici.

Etak je prišlo do toga, ka letos so srečanje in tekmovanje na Dolenjom Seniki organizirali ranč na takši način, kak je bilau lani v Sakalauvci. Prireditev je bila 3. avgusta 2002. Kak je v vabilu pisalo, gasilske ekipe so se v 9. vóri začnile zbirati. Rdeči gasilski autonge so se eden za drugim obračali na športno igrišče, gde so že domanji gasilci vse kreda meli. Depa nigdar je nej tak, kak bi vse najbukše bilau. Za volo avstrijski gasilcov se je prireditev eno vóro kasneje začnila. Oni so

tok, ka so ekipo nej mogli vkúp postaviti. Med tejm, na žalost, iz naši porabskih vesnic so tu falile nistarne ekipe, ka si po tejm toga, če prireditev škejo nadaljevati, ne smejo dopústiti.

Dapa morem povedati, ka se je tau nika nej vidlo te, gda so ekipe začnile delati. Deset ekip, 130 gasilcov je tekmovalo pa na našo velko veselje med tejm so naši mladi gasilci - dedke in podje - z Dolenjoga Senika pa iz Sakalauvec tu trdo delali. Na dva načina so meli tekmovanje. Edno formo je takšo, da moraš cevi brž vkúp sklasti pa vósprobati, kak brž leko vodau z ednoga mesta na drugo mesto taspraviš. Tau več v Sloveniji pa v Avstriji ne delajo. Oni tekmujejo po mednarodnih

Jennesdorf sta pa samo predstavnike poslala. Na prireditvi je navzauca bila pa pozdravila prireditev Elizabeta Bartók, županja Dolenjoga Senika. Prireditev je pomagala Slovenska manjšinska samouprava, dapa pomauč so dobili od lokalne pa od nemške manjšinske samouprave, od Državne slovenske samouprave, od Slovenske zveze tó. Glavni organizator je pa bio Imre Makoš mlajši, poveljnik gasilcov na Dolnjem Seniki. On se je pobrgo za tau, da bi prireditev dobila slovenski značaj tu, poskrbo je za tau, ka so napisali na priznanji pa na pokali bili slovenski tó. Sploj lejpa gesta je bila od sakalauvske gasilske ekipe, ka je 4 gasilske obleke prinesla dolenjesečnički eki-

Pismo iz Sobote

OSMI DEN V TEDNI

Zgodi se človeki dostakrat, ka njemi je štiridvajsti vóro na den premalo. Zgodi se človeki dostakrat, ka njemi je sedem dni v tedni premalo pa bi njemi kcuju prav prišo še osmi den v tedni. Če ste takši čista normalen človek, se vam tou rejsan godi bole na rejci, če pa ste takši kak moja tašca Regina, trno čedna ženska, te se vam tou godi vsikšo nedelo.

Čistak po istini vam povem, mojoj tašci Regini, trno čednoj ženski, je eden teden, ka ma sedem dni, grato kratek. Dapa lepo po rejdi. V ponedeljek se eske čistak nika ne vidi, ka de njoj sedem dni v tedni premalo. Čistak normalno gor stane, pigé kafej s svojo najbukšo padaškinjo in sousedico Rozino, klajfata do podneva, po tistom skúja nikši obed, te me pri obedi ne nja na meri in samo loboče, kak so drugi boukši od mene, zadvečera se ne gene vkraj od tevena in tam kouli devete večer mi zača pripovedavati, ka je meni najlepše pa najbukše na tom svejti, ka mam njou pa njeno čerko ob sebi.

V torek se ške tó čistak nika ne vidi, ka bi njoj biu leko teden kratek. Vej je vsikši torek gnaki ponedeljki. Nika nači je nej s srejo, četrtrek pa že malo ovak vóvidi. Nema ške nikše velke sile, samo tou je ovak, ka edno pou dneva sedi pri svojoj Rozini, pa te tam njive kak dve vrani vlačita po klúnaj slednje varaške klajfe. Ge sam v petek že trno zmantrani od cejloga tedna v službi. Moja tašca Regina, trno čedna ženska, pa v petek najbolje živa grata. Nagnouk trbej kouli rama trno dosta vsega vred vzeti, v gračanki okopavati, nut po izaj tó vsefele narediti in eske puno toga bi se najšo.

-Vej smo pa nej manjacke, pri našom rami gvúšno nej, - se je korila z meuv, gda sam si zaželo v soboto malo duže spati, vej pa zato je sobota. - Spali pa manjarili mo po tistom, gda nas v grob dejejo! - me vsigdar líci vó iz postele.

Tak te v soboto nemam mira. Včas se bogim celou dol sest, ka bi nej bilou kaj narobe, una pa nam vótala delo. Če pa nega nikšoga dela, te ga pa najde.

-Pri mojoj sestri, Matildi so eto meli majstre, zdaj pa bi bilou lepou, ka bi njoj pomogli, ka de brž vse spucano, - nas je že vse vkúper vlejklav v avto pa marš ta v drugi varaš k njeni sestri, Matildi.

Tam smo te delali: ge pa njeni mouž sva na velko vred gemala dvour in vse kouli rama, moja žena in pa od Matilde čerka sta pucali v rami, obej trno čednivi ženski, Regina in Matilda, pa sta pilé kafej in se zgučavali od žmetnoga žitka. V nedelo zazrankoma sam mojo taščo Regino, trno čedno žensko, pelo z bolečimi plečami k ranoj meši, po tistom pa je škelo viditi ške žlato in cejli kúp padaškinj. Tam kouli desete vóre večer te moja tašca Regina, trno čedna ženska, si vsigdar globoko zdene pa pravi:

-Kak brž je mino te teden. Vej pa tou človek ne more vórvati, geli, ka nej? Vej si pa brodi, ka bi ške núcala kakši den kcuju k tomi tedni, če bi škelo vse tisto obrediti, ka sam si brodila.

Dapa po toj nedeli pride vsigdar čistak navaden ponedeljek, gda se ške sploj ne vidi, ka bi njoj leko bilou sedem dni v tedni premalo. In se ške ranč ne vidi, ka bi leko bila meni mogouče dva dneva v tedni preveč. Tak sam si že brodo, ka bi nut v novine zglaslo, ka odavlem soboto pa nedelo in iškem koga, ka bi kúpo teva dva dneva v tedni.

Miki

pi. Gda je poveljnik raztalo priznanje pa pokale ekipam, je mislo na takše tu, ka bi mabiti drugim nej na pamet prišlo. Lejpe male spominčke je talo vsem tistim, ki so pomagali pri tau prireditvi.

Trdo je že dve vóra bila popodneva, gda so si gasilci, gostje leko sedli k stolam pa so pojeli zasluženi obed, spili

svojo pivo ali špricer. Po tistem pa muzika, hejc. Kak je že prej tau šega, so gasilci v ednoj grauboj posaudi meli vodau nalečeno. No, v tau vodau so po obedi redno nut zlučali eden drugoga. Sreča, ka je sunce sijalo pa so se brž posišili.

I. Barber

OTROŠKI

Pri- povejsti iz Črnoga lauga

KOTIČEK

Žunte mlake so gratale po tistom, gda so se trgé možakari pocikali od straja. Straj ji je gratalo zavolo kač, kamnov in slame, ka so ji najšli v košaraj namesti kusti grbanjov. Žunte mlake pa so se napunile do kraja po tistom, gda so od smeja začeli cūkati ške čalejrgje in čaralice iz Črnoga lauga. Ške gnes ostane pitanje, sto je dau Žuntin mlakam takšo ime. Ali je lústvo te davno vedlo, ka se je v resnici zgodilo ali pa rejsan samo zavolo tak malo bole žunte vode? Leko pa je bilou zavolo kaj drugoga. Kakoli je bilou, Žunte mlake so gratale zavolo pocikani trej možakarov in čalejrov pa čaralic.

- Ške dobro, ka so tiste tri možakare meli za malo noure in njim je niške nej vórvu, ka se njim je zgodilo, - je prepovedala čaralica Koulivrat. - *Vejte, v tisti lejtaj so čalejre in čaralice eske gor vužigali.*

- *Gvušno!* - je neka od toga vejdra čaralica Zobata tó. - *Tou je bilou v tisti lejtaj, gda so lidge ške vórvati, ka rejsan živemo. Gnes pa tou več niške ne vórvle.*

- *Rejsan smejni cajti, ka več ne vórvlejo v čalejre pa čaralice, - si je na glas brodo njihov kralj Vodislav.*

Vkúper s tem gučom so edno sprtolejtno nouč gratali trno žalostni, ka več niške ne vórvle v nji. Tak so gratali žalostni, ka se je voda v Žunti mlakaj zdignola za eden meter in se razlila po bližni travnikaj pa pouljaj.

- *Lepou bi bilou, če bi palik vórvati v nas in bi se nas tak malo bojali, - si je žalostno zdenila čalejrska kraljica Zarivana. - Dapa leko, ka je tou ranc nej vredi, tou, ka bi vórvati v naše čalejrske meštrije?*

Žunta mlaka se je ške bole razlejala raznok po pouljaj.

- *Rejsan, zakoj smo sploj čalejrgje in čaralice, če pa tou vejmo samo mi v Črnemu laugi?* - se je spitalo čalejro Bodikaj. - *Nikak bi trbelo naprajti, ka bi tou vedli lidge tó!*

Po tom se je Žunta mlaka razlejala že do bližnjoga lauga, čalejrgje in čaralice pa so v svojoj žalosti zdihtovali vse do prvoga kokoutovoga spejvanja. Te je Žunta mlaka zalejala že skur cejlo tisto malo dolino in pocikana voda je segala že skur do prvoga rama v najbližnjov vesí. Lidge so zazrankoma samo čudno gledali.

- *Vej je pa že tri tedne nej bilou nikšoga deža. Od kec se je li vzela ta voda?* - se je spitalo veški župan.

- *Od kec, od kec?* - se je čemeriu veški školnik. - *Vej se pa vej ka iz Žunte mlake!*

Tak je cejla ves vkúper djala glavé in si brodila, kak je leko iz Žunte mlake prišlo telko vodé. Nika čednoga so si nej mogli zbroditi. Leko, ka bi ške itak brodili, če se ne bi zglaso eden mali pojbič.

- *Mogouče pa je tou gratalo zavolo kakše čalarije?*

Možakarge pa ženske so ga debelo poglednoli in se njemi začali smejeti.

- *Gvušno, gvušno, ka je zavolo čalarije,* - so njemi gučali in se njemi tadale smejali. Pomalek pa so ške sami začali vórvati, ka bi tou leko istina bila. Tou so vórvati tak nut v sebi, dapa na glas je od toga niške nej vúpo gučati.

Na drugo nouč je več nej bilou žalosti v Črnemu laugi in Žunta mlaka se je potegnila nazaj v svojo grabo.

- *Tou je rejsan nekša čalarija! Gnes se sipavla dež, kak če bi ga lejvo iz škafa, Žunta mlaka pa se je potegnila nazaj ta nut. Tou je rejsan nikša čudna čalarija,* - se je škrabo za vújo veški župan in pazo, ka ga stoj ne bi čuo.

Milivoj Roš

MLAŠEČI

KAUT

Krava pa hungazin

„Rudi, gda dolapošprickaš kromčje? Vej pa bogardje (koloradci) že listje vcejlak dolapudjejo. Pomalek do že samo rebra stale,” pravijo žena Treška.

„Dobro, vej jim včasín tazabeljim, samo mo malo prejkušo v krčmau.”

„Na, Rudaš-fudaš, ka maš tašo silo, ne vejš čakati, ka bi na red prišo,” pravijo Karbin Nani pa Rudina z botom po riti malo zdregajo.

„Silo mam, zato ka kromče moram šprickati. Vse so črni, telko bogarov je na njij.”

„Če si do tejsa mau čas emo, te zdaj tej par minutov že ne š naprej.”

„Tau je istino, dapa sploj sam žeden tó.”

„Na, če si žeden, te pa rejsan idi, nej ka bi vópuseno.”

„Zaka je ne pobeřeš dola z rokauv, vej pa prvín so vse tak dolabrali, nej so nójcali čemer,” pravijo Franci.

„Tau je prvín bilau. Zdaj že zatau niške nejma časa. Ta jim strlim čemer pa tak do se li obrnjajčali dola bogardje.”

„Te pa ešče čas maš,” pravijo Franci pa jim plačajo ešče dva deci vina.

Rudi so kaulak sedemdeset lejt stari bili pa sploj karadžni človek. Vsigdar so dražili ženske pa ženske nji tó.

„Na, Rudaš-fudaš, kak kaj sto-djijš z djajci,” pitajó Karbin Nani.

„S svojimi dobro,” pravijo Rudi.

„Vej ti svoje si že leko v rit potisneš, tiste so že nikanej vrejndne,” se smejejo Nani.

„Te pa na stere mislite? Koka-uší tó dobro nesejo.”

„Na kokautine mislim,” pravijo Nani.

„Vejpa kokaut ne nese djajc,” pravijo Rudi.

„Tau isino, ka ne nese, dapa djajca zato ma.”

„Ka mene brigajo kokotečina djajca?”

„Dobro, te segní notra v pravo žepko,” se smejejo Nani.

„Vi vrazdje, že dva dni nosim v žeptja te vrazže kokotečina djajca, nej sam vedo, ka tak smrdí. Ne bojte se, vej nazaj dobite vi ešče tau,” odprejo Rudi vrata pa vólicijo kokotečina djajca. Rutje so si v fótok zbrsali pa so prosili ešče dva deci vina.

„Vej si zdaj daubo Rudaš, poetjm več ne š za norca emonas, ženske,” pravijo Karbina Mariška.

„Dobro, zdaj gnauk ste me znorile, dapa tau nede vsigdar tak. Vej zranja dja pridem,” pravijo Rudi pa polonja vina vóspijejo.

„Srečo mate, ka nejmam cajta, ovak bi vóдавале.” Sracijne rokave si gorapotegnejo pa na vóro poglednejo.

„Že je telko vóra? Vejpa name Treška buje, ka sam ešče itak v krčmej, bogardje pa samo djejo kromče.” Vínó brž gorapotegnejo pa že bežijo domau.

„Rudi, si že dolapošpricko kromče? Zđaj si nika sploj brž zgotauvo,” pravijo Treška.

„Samo polonje. Čemer se mi je dojšo, zato sam prišo domau.” Nejsó smeli prajti, ka so se do tejsa mau v krčmej naslanjali. Brž so v klejt šli pa so čemer notra v žepko djali. Venej na njivi so ga v vodauv vkúp zmejšali pa so tak brž šprickali, ka se je vse prašilo za njimi.

Drudji den, gda žena domau pride z njive, tak pravi Rudina: „Ti, Rudi, pa tej bogardje nika ne zdijnjavajo, kak si je ti dolapošpricko?”

„Pa kak, kak? Tak, kak trbej,” pravijo čemerasto Rudi. „Leko, ka sam se sploj pašto pa so tú pa tam kaj vóostali,” si mislijo Rudi. „Dobro, vej če so kaj vóostali, tiste ešče gnauk dolapošprickam,” pravijo. Pa je rejsan tak bilau. Za dveje vóre so že cejli kromčji še gnauk dolapošprickani bili.

Drúgi den žena pa pravi Rudina: „Ti, Rudi, tej kromčji so ešče itak puno bogarov. Ka je tau?”

„Vejš ka, žena, ti s tejsi bogari mi že na žila deš. Dvakrat sam je že dolapošpricko. Ka drúgo ešče vejim delati?”

„Leko, ka je čemer nej dober,” pravijo Treška.

„Naura si, vejpa že deset lejt s tejm čemerom delam, zaka bi nej dober bijo?”

„Vejš ka, te pa idi vó na njivo pa je s tapačov buj, zato ka tejs vse ufondajó!”

Rudi so natau nikaney vedli prajti. „Dobro, úšo mo na njivo pa je s poglednam te antikritekušje,” si mislijo. Gda pri njivi stanejo, te že oni tó vidijo, ka je rejsan ešče itak puno boga-

rov na kromči. „Ka vrag tau mora biti,” si zmišlavajo. „Pa tak vóglada, kak če bi kromčin nad začno seniti. Ali samo od sójče je tau?”

Drúgi den je dež prišo pa skur eden keden se je lejvo. Gda je dež stano pa so Treška njivo poglednoli, skur jim nej lagvo gratalo. Domau so odleteli pa včasín Rudina iskali. „Rudi, Rudi, gde si?”

„Tój sam, ka kričiš?” odprejo štednjina vrata. „Ka je? Vraga si vidla?”

„Ešče úše. Idi vó pa pogledni njivo. Vej de tebi tú včasín lagvo!”

„Zaka?”

„Zato, ka so kromče, ka si je špricko, vse tapuseni. Tak vóglada njiva, kak če bi tau šaudersko paut gledó. Ščím si ti špricko?”

„Pa s čím, s čím? S čím trbej. Poj, pogledni, če ne daš valati.”

Nutra deta v klejt pa Rudi iz staruga omara vóvzemejo čemer, s čím so šprickali. Gda Treška vidijo, ka so naprej vzeli, včasín se za glavu zgrabijo.

„Ti, butasti, pa ne vidiš, ka tau nej čemer, liki hungazin. Tau kama goraspadne, vse tapusiši. Vej zdaj dobro vógladamo. Samo naj tau niške ne zvej, ka do se smejali iz nas.”

„Njégvoga kalavinskoga, rejsan. Kak sam tau leko vkúp zmejšo? Leko ka zato, ka sta obadva vózeta iz škatle pa obadva sta bejliva.”

V čemeraj so Rudi hungazin zgrabili pa so ga vólicili na dvor v eden stari pisker.

Zaman so steli zatajiti, za par dni je že cejla ves vejdra, kak so Rudi s hungazinom šprickali. Par tednauv so je ženske pa prej mele.

„Istino mate Rudi, če krumči nemajo nad, te bogar ne more kvar naprajti.” Te čas so ženske krepše bile, Rudi jim nika nej mogó nazaj zabejliti. Dapa s tejm je ešče nej bilau konca. Gda so Djaustji kravo vópstili, tista je pa vó iz piskra zejla hungazin pa zato batežna gratala.

Te čas so Rudi nej odšli v krčmau, zato ka so je te vrazže andovske babe vsigdar dražile. Istino, ka tau samo par tednauv bilau. Potistim so že pá oni prejkmeli ženske.

K. Holec

Od Prekmurja do Jadranskega morja

9. avgusta se je v Slovenskem kulturnem in informativnem centru v Monoštru

cev, je našel tri vzroke, zakaj bo gostovala njihova razstava tudi v Monoštru.

Na otvoritvi razstave (od leve) Jože Vild, predsednik društva upokojencev M. Sobota, Lojze Veberič, slikar, Jože Hirnók, predsednik Slovenske zveze in Ernest Bransberger slikar.

odprla razstava likovnih del članov likovne skupine Društva upokojencev Murska Sobota. Ernest Bransberger, Vlado Sagadin in Lojze Veberič so razstavili slike, ki simbolično predstavljajo Slovenijo od Prekmurja do Jadranskega morja.

Navzoče je pozdravil Jože Hirnók, predsednik Zveze Slovencev na Madžarskem, med njimi člane Društva upokojencev iz Murske Sobotice, ki so se v lepem številu udeležili otvoritve. Prišel je tudi njihov mešani pevski zbor, ki je s svojim nastopom popestril otvoritev.

Jože Vild, predsednik soboškega društva upokojen-

Zapel je Mešani pevski zbor Vladimir Močan.

Prvi je, da Slovenci onkraj meje tudi na tak način želijo pomagati porabskim Slovincem, da bi se ohranili. Drugi je dolgoletno

plodno sodelovanje med njihovim društvom in Slovensko zvezo, tretji pa prijateljstvo med člani soboškega društva in člani društva porabskih slovenskih upokojencev.

Občinstvo je tudi strokovno popeljal po razstavi. Razstavljene slike so nastale v treh kolonijah, v Korovcih v Prekmurju, na Pokljuki na Gorenjskem ter v Izoli na Primorskem. Večina slik Ernesta Bransbergerja je z gorenjskimi motivi, v ozadju s Triglavom. Vlado Sagadin nas popelje po murskih rokavih, ki nikjer niso tako bogati in bujno obraščeni kot prav v Prekmurju. Veberičevo morje privlači oči s posebno modro barvo, ki ga dela prepoznavnega.

Razstavo je omogočilo Ministrstvo za kulturo R Slovenije.

Septembra bo razstava gostovala v Szombathelyu pri Slovenskem kulturnem društvu Avgust Pavel.

M.S.

ka bi zavadili, kelko lejt mo eške živo.
»Pa te je itak nej tak, ka zavadijo?« pita Lujzek.
»Tak je, tak,« pravi Jenó, »samo meni so zatok nej mogli zavaditi, ka so prej mašini vopokazali, ka sam ge je dvajsti lejt mrtev.«

Vsakdanešnje novine

Gusti pa Pištak vsigdar nikšo nevoło mata s svojimi taščami. Etoznauk sta si nika pripovejdała. Gusti pita Pištaka, kak je kaj njegva tašča. Pištak pa: »Jaj, ranč go ne nosi naprej. Moja tašča je takša kak novine Vas Nepe.«

Gusti pa: »Pa kak tau ti razmejš? Tvoja tašča leko telko vse kaj vej?« Pištak pa: »Nej, nej. Zatok je takša kak novine, ka ona ti vsakši den pride.«

Baugi vala

Etoznauk je Robi v Tromejniki sejdo pa špircere nase lejvo. K njema staupi njegvi padaš, s sterim v fabriki vkup delata, pa ga etak pita: »Robi, vidim, ka si dobre volé. Ka je nauvoga? Etoznauk si pravo, ka ti je tašča spoj betežna. Kak je kaj njauv?«

Robi pa: »Baugi vala, skauz nevaule je prišla.«
Padaš pa: »Kak pa?«
»Tak, ka je mrla.«

I.B.

Ali ste vedli?

Klabajsi, svinčniki

Mi, če ščemo kaj napisati, samo vzemamo pero ali klabajs, pa spoj ne mislimo na tau, ka je tau nej vsigdar tak bilau. Lüstvo je nej melo nej papira, nej klabajsov. Ešče naše babice pa dejdeki so na palatablo pisali pa so mogli trno skrb meti, če so nej steli, ka se njim pisalo razmaže.

Kak je človeštvo dobilo klabajse? Najprvi klabajsi so bili kak male palce, stere so naredli iz krede ali iz vaudjaldja, bogati pa celau iz srebra. Dapa s tejmi je težko bilau pisati ali malati, ka si je človek roke tō vtjūpnamazo pa se je na papiri tō razmazalo, ka je človek napiso.

Po tistim so začnili nūcati grafit, samo je tau baja bila, ka se je trno težko pūsto rezati pa se je spica tō brz strla. Najprvi majstri, steri so iz grafita takše male palce delali, s sterimi je lüstvo leko pisalo, so živali v Talanjskom. Kaulak leta 1600 so se tej mojstri znosili na Nemško v varaš Nürnberg. Kakšni 200 lejt se je nika nej spreminilo, tej mojstri so s staro tehniko naprej postavli klabajse. Te je pa eden zidar v varaši Linz goraprišo, ka je z grafitom dosta ležej delati, če ga na drauvna semelajo, ga vtjūpzmješajo z ridjajcov pa tau tastau, ka dobjijo, vōzaždjejo. Iz tauga so potistim delali spice za klabajse.

Tau je trno zamūdno delo bilau. Za bole fajnstje klabajse so grafit več tjeđnov mleti tak, ka so dva kamna vtjūpčauvali, dočas so nej tak fajnstji pra dobili kak melo (moko). Ridjajco (ilovico) pa malo vode so vtjūpdali pa so iz tauga testau umejsili. Tau testau so notradjali v eden takši mašin, kak gda mi krunčé ali kostaenjevo maso vōkláčimo.

Gda so tau maso vōpoklačili, so dobili dudje gnatje gliste iz grafita. Te gliste so potistim na menkše falate

zrezali, je v peč obejsili pa so je vōzažgali.

Dapa s tejmi tejnimi spicami so ešče nej mogli pisati, ka če bi je v roke prijali, bi se na stau falatov strli. Kaulek spice je trbelo nika trdoga djasti, ka bi leko klabajs v rokau vzeli. Najprvin so nūcali sirauvi lejs, dapa kak se je lejs sišijo, se je zvrgo, tak se je spica tō strla pa so klabajs leko taličili. Te je pa eden inaš (vajenec) gorprišo, ka je baukše, če stari, sūji lejs nūcajo, najbaukše, če več stau lejt stare fosline, stere dolapoberejo s stari ramov ali stari šifto.

Tak je te prausno lüstvo tō prišlo do klabajsov. Najprva so klabajsi samo črno pisali, potistem so vōnajšli tintasti klabajsi.

Gnesden že vsakšo dejte ma v turbi farbaste klabajse tō. Če bi kakšno dejte nagnilo, pa stelo meti vse farbe, stere industrija zna napraviti, bi ma starišje mogli nagnauk tjuipiti 240 falatov klabajsov.

M.S.

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak drugi četrtlet

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič

Naslov uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1,
p.p. 77,
tel.: 94/380-767

e-mail:
porabje@mail.datanet.hu
ISSN 1218-7062.

Tisk:
SOLIDARNOST D.D.
Arhitekta Novaka 4
9000 Murska Sobota
Slovenija

Časopis izhaja z denarno pomočjo Urada RS za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Javnega sklada za narodne in etnične manjšine na Madžarskem.

NIKA ZA SMEJ...

Aj jaj

Stari Lujzek se je etogznauk v Varaši srečo s padašom Jenónom. Lujzek ma etak pravi: »Jenó, ti si čujo od toga, ka prej zdaj že doktorge znajo povedati, kelko lejt boš živo?«

Jenó pa: »Čujo sam čujo pa sam že vōsprobo tū.«

»Pa te,« pita Lujzek.
»Samo njaj. Vejš, tam so najprva pobrali vsefale mašine, druknivali so tam, druknivali so tuj pa te je edna gospa k meni staupila pa mi je tak prajla, ka je tau nej moaūče,